ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
NILS WAHL
της 11ης Σεπτεμβρίου 2014[1]

Υπόθεση C-449/13

CA Consumer Finance SA
κατά
Ingrid Bakkaus,
Charline Bonato, το γένος Savary,
Florian Bonato
[αίτηση του tribunal d'instance d'Orléans (Γαλλία)

για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προστασία των καταναλωτών — Καταναλωτική πίστη — Υποχρεώσεις του επαγγελματία πιστωτικού φορέα πριν από τη σύναψη της συμβάσεως — Υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών και εκτιμήσεως της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών — Πρακτικές λεπτομέρειες και βάρος αποδείξεως της εκπληρώσεως των εν λόγω υποχρεώσεων»

1. Η παρούσα αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 2008/48/ΕΚ[2], σχετικά με τις υποχρεώσεις του επαγγελματία πιστωτικού φορέα πριν από τη σύναψη συμβάσεως. Αντικείμενο αμφισβητήσεως αποτελούν, ειδικότερα, οι υποχρεώσεις των άρθρων 5 (παροχή πληροφοριών και εξηγήσεων) και 8 (εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή) της εν λόγω οδηγίας.

2. Είναι προφανές ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, διευκρινίσεις σχετικά με το βάρος και τις πρακτικές λεπτομέρειες της αποδείξεως της εκπληρώσεως των εν λόγω υποχρεώσεων. Όπως θα εκθέσω στις παρούσες προτάσεις, μολονότι έχω την εντύπωση ότι η απάντηση στο ερώτημα *σε ποιον* απόκειται, κατ' αρχήν, να αποδείξει ότι οι συμβατικές υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών και διενέργειας ελέγχου που απορρέουν από την οδηγία 2008/48 εκπληρώθηκαν ορθώς συνάγεται λογικά από την εν λόγω οδηγία, φρονώ ότι οι *πρακτικές λεπτομέρειες* της αποδείξεως της εν λόγω εκπληρώσεως διέπονται σε μεγάλο βαθμό από την αρχή της δικονομικής αυτονομίας. Επομένως, τα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να εξετασθούν με ιδιαίτερη προσοχή, προκειμένου να βρεθεί η χρυσή τομή μεταξύ του σκοπού της προστασίας του καταναλωτή που επιδιώκεται με την εν λόγω οδηγία και της ανάγκης να μην επιβληθεί στον πιστωτικό φορέα η υποχρέωση τηρήσεως μιας μη ρεαλιστικής αποδεικτικής διαδικασίας.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 133, σ. 66, και διορθωτικά ΕΕ 2009, L 207, σ. 14, ΕΕ 2010, L 199, σ. 40, και ΕΕ 2011, L 234, σ. 46).

I – **Το νομικό πλαίσιο**

A – *Το δίκαιο της Ένωσης*

3. Το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/48, με τίτλο «Παροχή πληροφοριών πριν από τη σύναψη της σύμβασης», ορίζει τα εξής:

«1. Εγκαίρως και προτού δεσμευθεί ο καταναλωτής από οποιαδήποτε σύμβαση πίστωσης ή σχετική προσφορά, ο πιστωτικός φορέας και, κατά περίπτωση, ο μεσίτης πιστώσεων παρέχουν στον καταναλωτή, βάσει των πιστωτικών όρων και προϋποθέσεων που προσφέρει ο πιστωτικός φορέας και, ενδεχομένως, των προτιμήσεων που έχει εκφράσει και των πληροφοριών που έχει παράσχει ο καταναλωτής, τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη σύγκριση διάφορων προσφορών προκειμένου να ληφθεί τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά με τη σύναψη σύμβασης πίστωσης. Οι πληροφορίες αυτές παρέχονται, εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου, μέσω των "τυποποιημένων ευρωπαϊκών πληροφοριών καταναλωτικής πίστης" που περιλαμβάνονται στο παράρτημα II. Ο πιστωτικός φορέας θεωρείται ότι έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών της παρούσας παραγράφου και του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2002/65/ΕΚ, εφόσον έχει παράσχει τις "τυποποιημένες ευρωπαϊκές πληροφορίες καταναλωτικής πίστης". [...]

[...]

6. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι πιστωτικοί φορείς και, κατά περίπτωση, οι μεσίτες πιστώσεων παρέχουν επαρκείς εξηγήσεις στον καταναλωτή, ούτως ώστε να μπορεί ο καταναλωτής να αξιολογήσει εάν η προτεινόμενη σύμβαση πίστωσης προσαρμόζεται στις ανάγκες του και στην οικονομική κατάστασή του, με επεξήγηση, όπου απαιτείται, των πληροφοριών που παρέχονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης σύμφωνα με την παράγραφο 1 και με επισήμανση των βασικών χαρακτηριστικών των προτεινόμενων προϊόντων και των συγκεκριμένων επιπτώσεων που μπορεί να έχουν για τον καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών της μη καταβολής από τον καταναλωτή. Τα κράτη μέλη μπορούν να προσαρμόζουν τον τρόπο και την έκταση παροχής αυτής της βοήθειας, καθώς επίσης και από ποιον παρέχεται, στις συγκεκριμένες περιστάσεις της κατάστασης στο πλαίσιο της οποίας προσφέρεται η σύμβαση πίστωσης, στο πρόσωπο στο οποίο προσφέρεται και το είδος της παρεχόμενης πίστωσης.»

4. Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, που φέρει τον τίτλο «Υποχρέωση εκτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή», προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας εκτιμά την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή, βάσει επαρκών στοιχείων που λαμβάνονται κατά περίπτωση από τον καταναλωτή και, εν ανάγκη, κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων. Τα κράτη μέλη η νομοθεσία των οποίων απαιτεί από τους πιστωτικούς φορείς να αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα των καταναλωτών, κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων, μπορούν να διατηρήσουν την απαίτηση αυτή».

5. Το άρθρο 22 της οδηγίας, τιτλοφορούμενο «Εναρμόνιση και αναγκαστικός χαρακτήρας της παρούσας οδηγίας», ορίζει στις παραγράφους 2 και 3 τα εξής:

«2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι καταναλωτές δεν μπορούν να παραιτούνται των δικαιωμάτων που τους παραχωρούνται δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο την παρούσα οδηγία ή αντιστοιχούν σ' αυτήν.

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν επίσης ώστε οι διατάξεις που θεσπίζουν κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας να μην καταστρατηγούνται μέσω του τρόπου διατύπωσης των συμβάσεων, ιδίως με την ενσωμάτωση αναλήψεων ή συμβάσεων πίστωσης, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, σε συμβάσεις πίστωσης ο χαρακτήρας ή ο σκοπός των οποίων θα επέτρεπε την αποφυγή της εφαρμογής της.»

6. Το άρθρο 23 της οδηγίας 2008/48, υπό τον τίτλο «Κυρώσεις», προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη καθορίζουν τους κανόνες επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα εφαρμογής τους. Οι κυρώσεις αυτές πρέπει να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές.»

Β – *Το γαλλικό δίκαιο*

7. Ο νόμος 2010-737 της 1ης Ιουλίου 2010, για τη μεταρρύθμιση του τομέα της καταναλωτικής πίστης[3], με τον οποίο μεταφέρθηκε στη γαλλική νομοθεσία η οδηγία 2008/48, ενσωματώθηκε στα άρθρα L. 311-1 επ. του κώδικα προστασίας του καταναλωτή.

8. Το άρθρο L. 311-6 του εν λόγω κώδικα, σχετικά με την υποχρέωση διαβιβάσεως του τυποποιημένου ευρωπαϊκού δελτίου πληροφοριών, ορίζει τα εξής:

«I. Πριν από τη σύναψη της συμβάσεως πιστώσεως, ο πιστωτικός φορέας ή ο μεσίτης πιστώσεων παρέχει στον δανειολήπτη, εγγράφως ή με άλλο σταθερό μέσο, τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη σύγκριση διαφόρων προσφορών και επιτρέπουν στον δανειολήπτη, λαμβανομένων υπόψη των προτιμήσεών του, να κατανοήσει σαφώς την έκταση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει. [...]

II. Όταν ο καταναλωτής ζητεί τη σύναψη συμβάσεως πιστώσεως στον τόπο πωλήσεως, ο πιστωτικός φορέας διασφαλίζει ότι το έντυπο με τις πληροφορίες που αναφέρεται στο σημείο I παρέχεται στον καταναλωτή στον τόπο πωλήσεως.»

9. Το άρθρο L. 311-8 του κώδικα προστασίας του καταναλωτή, το οποίο αναφέρεται στην υποχρέωση παροχής εξηγήσεων πριν από τη σύναψη της συμβάσεως, προβλέπει τα εξής:

«Ο πιστωτικός φορέας ή ο μεσίτης πιστώσεων παρέχουν στον δανειολήπτη τις εξηγήσεις που του επιτρέπουν να αξιολογήσει εάν η προτεινόμενη σύμβαση πιστώσεως προσαρμόζεται στις ανάγκες του και στην οικονομική κατάστασή του, ιδίως όσον αφορά τις πληροφορίες που περιέχονται στο έντυπο που αναφέρεται στο άρθρο L. 311-6. Εφιστά την προσοχή του δανειολήπτη στα βασικά χαρακτηριστικά της προταθείσας ή των προταθεισών πιστώσεων και στις επιπτώσεις που ενδέχεται να συνεπάγονται οι πιστώσεις αυτές για την οικονομική κατάστασή του, μεταξύ άλλων σε περίπτωση αδυναμίας πληρωμής. Οι εν λόγω πληροφορίες παρέχονται, κατά περίπτωση, με βάση τις προτιμήσεις που εκφράζει ο δανειολήπτης.

[...]»

3 — *JORF* της 2ας Ιουλίου 2010, σ. 12001.

10. Το άρθρο L. 311-9 του εν λόγω κώδικα έχει ως εξής:

«Πριν από τη σύναψη συμβάσεως πιστώσεως, ο πιστωτικός φορέας ελέγχει την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη βάσει επαρκών στοιχείων, περιλαμβανομένων των στοιχείων που παρέχονται από τον δανειολήπτη κατόπιν αιτήματος του πιστωτικού φορέα. Ο πιστωτικός φορέας διενεργεί έρευνα στο κατά το άρθρο L. 333-4 αρχείο, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην κανονιστική πράξη που αναφέρεται στο άρθρο L. 333-5».

11. Το άρθρο L. 311-48, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κώδικα προστασίας του καταναλωτή προβλέπει τα εξής:

«Όταν ο πιστωτικός φορέας δεν τήρησε τις υποχρεώσεις που ορίζονται στα άρθρα L. 311-8 και L. 311-9, εκπίπτει από το δικαίωμα εισπράξεως τόκων, στο σύνολό τους ή κατά το μέρος που καθορίζεται από το δικαστήριο. [...]

Ο δανειολήπτης υποχρεούται στην επιστροφή μόνον του κεφαλαίου εντός των προβλεπομένων προθεσμιών, καθώς και, κατά περίπτωση, στην καταβολή των τόκων ως προς τους οποίους ο πιστωτικός φορέας δεν εξέπεσε από το δικαίωμα εισπράξεως. Τα ποσά που εισπράχθηκαν έναντι τόκων, οι οποίοι ανατοκίζονται με το νόμιμο επιτόκιο από την ημερομηνία της καταβολής τους, επιστρέφονται από τον πιστωτικό φορέα ή υπολογίζονται ως καταβληθέντα έναντι του κεφαλαίου.»

II – **Το ιστορικό της διαφοράς, τα προδικαστικά ερωτήματα και η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία**

12. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο δύο διαφορών μεταξύ της CA Consumer Finance SA (στο εξής: CA CF) και, αφενός μεν, της Ingrid Bakkaus, αφετέρου δε, του ζεύγους Bonato, με αντικείμενο τα αιτήματα καταβολής, νομιμοτόκως, του οφειλομένου υπολοίπου των δανείων που είχε χορηγήσει η εταιρία αυτή στους εναγομένους, με σκοπό την αγορά αυτοκινήτου οχήματος.

13. Διευκρινιζομένου ότι οι εναγόμενοι της κύριας δίκης δεν εμφανίσθηκαν στο ακροατήριο, το αιτούν δικαστήριο που επελήφθη των διαφορών εξέτασε αυτεπαγγέλτως [4], ενόψει ενδεχόμενης εκπτώσεως του πιστωτικού φορέα από το δικαίωμα εισπράξεως συμβατικών τόκων κατ' εφαρμογή του άρθρου L. 311-48 του κώδικα για την προστασία των καταναλωτών, τους λόγους που αντλούνται, πρώτον, από την παράλειψη αιτιολογήσεως του περιεχομένου του δελτίου των πληροφοριών που πρέπει να παρέχονται πριν από τη σύναψη της συμβάσεως στον δανειολήπτη, δεύτερον, από την παράλειψη αποδείξεως της εκπληρώσεως της υποχρεώσεως παροχής εξηγήσεων και τη μη εκπλήρωση εκ μέρους του πιστωτή του καθήκοντός του να προειδοποιήσει τον δανειολήπτη στο πλαίσιο της υποχρεώσεως παροχής εξηγήσεων και, τρίτον, από την παράλειψη διενέργειας έρευνας στο αρχείο των περιπτώσεων μη εξοφλήσεως πιστώσεων εκ μέρους ιδιωτών (FICP) στο πλαίσιο του ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας. Άλλωστε, στο πλαίσιο της διαφοράς μεταξύ του ζεύγους Bonato και της CA CF, το δικαστήριο αυτό επισήμανε ότι δεν αποδείχθηκε η εκπλήρωση της υποχρεώσεως ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών.

4 — Κατά το άρθρο L.141-4 του κώδικα για την προστασία των καταναλωτών, ο δικαστής μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως όλες τις διατάξεις του παρόντος κώδικα στο πλαίσιο των διαφορών που γεννώνται από την εφαρμογή του.

14. Επειδή έκρινε ότι οι διαφορές αυτές εγείρουν ζητήματα που συνδέονται με την εφαρμογή και την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το tribunal d'instance d'Orléans αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει η οδηγία 2008/48 την έννοια ότι ο πιστωτικός φορέας φέρει το βάρος αποδείξεως της ορθής και πλήρους εκπληρώσεως, κατά τη σύναψη και εκτέλεση συμβάσεως πιστώσεως, των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την εθνική νομοθεσία μεταφοράς της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη;

2) Αντιβαίνει προς την οδηγία 2008/48 το γεγονός ότι η ορθή και πλήρης εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πιστωτικού φορέα μπορεί να αποδειχθεί αποκλειστικώς μέσω τυποποιημένης ρήτρας περιλαμβανόμενης στη σύμβαση πιστώσεως, σχετικά με την εκ μέρους του καταναλωτή αναγνώριση της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων του πιστωτικού φορέα, η οποία δεν επιβεβαιώνεται από άλλα έγγραφα εκδοθέντα από τον πιστωτικό φορέα και παραδοθέντα στον δανειολήπτη;

3) Έχει το άρθρο 8 της οδηγίας 2008/48 την έννοια ότι αντιβαίνει προς αυτό η διενέργεια του ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή μόνον βάσει των δηλωθεισών από τον καταναλωτή πληροφοριών, χωρίς ουσιαστικό έλεγχο των πληροφοριών αυτών βάσει άλλων στοιχείων;

4) Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48 την έννοια ότι ο πιστωτικός φορέας δεν θεωρείται ότι έχει παράσχει προσήκουσες διευκρινίσεις στον καταναλωτή αν δεν έχει προηγουμένως ελέγξει την οικονομική του κατάσταση και τις ανάγκες του;

Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48 την έννοια ότι αντιβαίνει προς αυτό το να προκύπτουν οι παρεχόμενες στον καταναλωτή προσήκουσες διευκρινίσεις μόνον από τις συμβατικές πληροφορίες οι οποίες αναφέρονται στη σύμβαση πιστώσεως, χωρίς κατάρτιση συγκεκριμένου εγγράφου;»

15. Η CA CF, η Γαλλική, η Γερμανική, η Ισπανική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις.

16. Η Γαλλική και η Γερμανική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή ανέπτυξαν τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 10ης Ιουλίου 2014.

III – **Ανάλυση**

A – *Γενικές σκέψεις για τις προσυμβατικές υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία 2008/48 και για το καθεστώς της αποδείξεως της εκπληρώσεως των εν λόγω υποχρεώσεων*

17. Δεδομένου ότι αποσκοπεί πρωτίστως στην εξασφάλιση υψηλού και ισοδυνάμου επιπέδου προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών και στη δημιουργία γνήσιας εσωτερικής αγοράς[5], η οδηγία 2008/48 επιβάλλει, κυρίως, στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προαγωγή των καλουμένων «υπεύθυνων» πρακτικών σε όλες τις φάσεις της πιστωτικής σχέσεως και λαμβανομένων υπόψη των ειδικών χαρακτηριστικών της πιστωτικής τους αγοράς[6].

5 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας 2008/48, κατά την οποία, «[γ]ια να εξασφαλισθεί υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Κοινότητας και για να δημιουργηθεί γνήσια εσωτερική αγορά, χρειάζεται πλήρης εναρμόνιση».

6 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 26 της εν λόγω οδηγίας.

18. Ο ένας από τους άξονες της εναρμονίσεως που απορρέει από την οδηγία 2008/48 ανάγεται, επομένως, στις υποχρεώσεις που επιβάλλονται στους πιστωτικούς φορείς πριν από τη σύναψη της συμβάσεως. Πρόκειται γενικά, αφενός, για την υποχρέωση παροχής ορισμένων πληροφοριών και εξηγήσεων στον καταναλωτή[7], προκειμένου αυτός να είναι σε θέση να προβεί σε τεκμηριωμένη επιλογή πριν αναλάβει τη δέσμευση να συνάψει σύμβαση πιστώσεως και, αφετέρου, για την απαίτηση εκτιμήσεως της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, η οποία αποσκοπεί στο να εξάρει την ευθύνη τόσο του δανειολήπτη όσο και του πιστωτικού φορέα για την απόφαση συνάψεως της συμβάσεως και χορηγήσεως του δανείου[8].

19. Εν προκειμένω, οι λόγοι που εξετάζονται αυτεπαγγέλτως και εγείρονται με τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα από το αιτούν δικαστήριο θέτουν ακριβώς εν αμφιβόλω δύο εναρμονισμένες με την οδηγία 2008/48 πτυχές. Η πρώτη αφορά την υποχρέωση παροχής πληροφοριών και εξηγήσεων την οποία προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 6, της οδηγίας 2008/48. Η δεύτερη πτυχή αφορά το δικαίωμα ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας που προβλέπεται στο άρθρο 8 της οδηγίας αυτής. Στο γαλλικό δίκαιο, η μη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις αυτές, τις οποίες επιβάλλουν τα άρθρα L. 311-6, L. 311-8 και L. 311-9 του κώδικα προστασίας των καταναλωτών, επιφέρει συνέπειες μη αμελητέες για τον μη συμμορφούμενο πιστωτικό φορέα, εφόσον προβλέπεται ως κύρωση, κατ' εφαρμογή του άρθρου L. 311-48 του κώδικα αυτού, διάταξη η οποία αποσκοπεί στη μεταφορά του άρθρου 23 της οδηγίας αυτής στο εθνικό δίκαιο, η πλήρης, κατ' αρχήν, έκπτωση από το δικαίωμα του πιστωτικού φορέα να εισπράξει τόκους[9].

20. Επισημαίνεται ότι οι αντίστοιχες διατάξεις της οδηγίας αυτής μεταφέρθηκαν στο γαλλικό δίκαιο με την έκδοση του νόμου Lagarde της 1ης Ιουλίου 2010[10], γεγονός που έχει ως συνέπεια, παρά τη διατύπωση των προδικαστικών ερωτημάτων, να τίθεται εκποδών κάθε συζήτηση για ενδεχόμενο άμεσο οριζόντιο αποτέλεσμα που πρέπει να αναγνωριστεί υπέρ της εν λόγω οδηγίας.

21. Επιβάλλεται επίσης η παρατήρηση ότι το αιτούν δικαστήριο δεν ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τη δυνατότητά του να εφαρμόσει αυτεπαγγέλτως τις διατάξεις που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο την οδηγία 2008/48. Αυτό εξηγείται προφανώς τόσο από το γεγονός ότι τη δυνατότητα αυτή του παρέχει εν πάση περιπτώσει το εθνικό δίκαιο (βλ. άρθρο L. 141-4 του κώδικα προστασίας των καταναλωτών) όσο και από τον συσχετισμό, που είναι αναμφιβόλως δυνατός, με τα συμπεράσματα που μπορούν να αντληθούν από την απόφαση Rampion και Godard[11], η οποία αναγνώρισε στον εθνικό δικαστή την εξουσία να εξετάζει αυτεπαγγέλτως ορισμένες διατάξεις που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο διατάξεις της οδηγίας 87/102, η οποία προηγήθηκε της οδηγίας 2008/48.

22. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, διευκρινίσεις για το βάρος και τις πρακτικές λεπτομέρειες της αποδείξεως της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων πριν από τη σύναψη της συμβάσεως.

23. Όπως θα εκθέσω στη συνέχεια, μολονότι φρονώ ότι η απάντηση στο ερώτημα *ποιος* υπέχει το καθήκον να αποδείξει ότι οι εν λόγω υποχρεώσεις εκπληρώθηκαν σωστά απορρέει έμμεσα από την οδηγία 2008/48 και τους σκοπούς που επιδιώκει, οι *πρακτικές λεπτομέρειες της αποδείξεως* συναφώς εμπίπτουν, κατ' αρχήν, σύμφωνα με την αρχή της δικονομικής αυτονομίας, στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών.

7 — Άρθρα 5 και 6 της εν λόγω οδηγίας.

8 — Άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας.

9 — Στην απόφαση LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190, σκέψεις 46 έως 54), το Δικαστήριο παρέσχε σημαντικές διευκρινίσεις για να καθοριστεί κατά πόσον το εθνικό καθεστώς ήταν σύμφωνο προς το άρθρο 23 της οδηγίας 2008/48.

10 — Βλ. σημεία 7 έως 11 των παρουσών προτάσεων.

11 — C-429/05, EU:C:2007:575 (σκέψη 69).

24. Πρώτον, όσον αφορά το ζήτημα ποιος οφείλει να αποδείξει την ορθή εκπλήρωση των προσυμβατικών υποχρεώσεων, είναι βεβαίως αληθές, όπως ορθά επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, ότι καμία διάταξη της οδηγίας 2008/48 δεν περιέχει σαφείς και ακριβείς κανόνες σχετικά με το βάρος αποδείξεως της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που υπέχουν πριν από τη σύναψη της συμβάσεως οι πιστωτικοί φορείς. Η οδηγία αυτή δεν θίγει, επομένως, αφεαυτής, τα συστήματα αποδείξεως της εκπληρώσεως ή μη εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που καθιερώνουν οι εθνικές έννομες τάξεις.

25. Εντούτοις, από τον σκοπό της προστασίας των καταναλωτών που επιδιώκεται με την οδηγία 2008/48 συνάγεται λογικά ότι το βάρος αποδείξεως της εκπληρώσεως των προσυμβατικών υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών και διενέργειας ελέγχου πρέπει, κατ'αρχήν, να φέρει ο επαγγελματίας πιστωτικός φορέας —θα επανέλθω στο θέμα αυτό κατά την εξέταση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος. Γενικώς, εκτιμώ ότι στον φορέα της ειδικής υποχρεώσεως παροχής πληροφοριών και ελέγχου, εν προκειμένω στον επαγγελματία πιστωτικό φορέα, πρέπει να απόκειται να αποδείξει την εκπλήρωση της υποχρεώσεως αυτής.

26. Δεύτερον, προκειμένου περί των πρακτικών λεπτομερειών προσκομίσεως της αποδείξεως εκπληρώσεως των υποχρεώσεων αυτών, πρέπει, σύμφωνα με την αρχή της δικονομικής αυτονομίας, να εφαρμοστεί το εθνικό δίκαιο υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας. Πράγματι, τα κράτη μέλη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι κανόνες περί αποδείξεως, πρώτον, δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από αυτούς που αφορούν παρόμοιες προσφυγές εσωτερικού δικαίου και, δεύτερον, δεν καθιστούν στην πράξη αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εκ μέρους των ιδιωτών άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει η έννομη τάξη της Ένωσης [12].

27. Η αρχή της ισοδυναμίας δεν τίθεται εν προκειμένω εν αμφιβόλω.

28. Όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας, είμαι της γνώμης ότι δεν επιβάλλει τον ακριβή προσδιορισμό των αποδεικτικών μέσων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αποδειχθεί η ορθή εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πιστωτικού φορέα οι οποίες απορρέουν από τα μέτρα μεταφοράς της οδηγίας 2008/48 στην εθνική έννομη τάξη. Όπως φαίνεται ότι αναγνωρίζει το αιτούν δικαστήριο, η απόφαση Rampion και Godard (EU:C:2007:575) αναφερόταν στην ανάγκη, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της προστασίας των καταναλωτών, «εξωτερικής επεμβάσεως», δηλαδή στην κατοχύρωση της εξουσίας του δικαστή που επιλαμβάνεται της υποθέσεως να εφαρμόσει αυτεπαγγέλτως τις διατάξεις περί μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 87/102. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, ωστόσο, ότι η επέμβαση του δικαστή δεν μπορεί να διασφαλίσει την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης χωρίς την ύπαρξη ενός κανόνα σχετικά με το βάρος και το αντικείμενο της αποδείξεως. Διευκρινίζει ότι η ύπαρξη ενδεχομένων παραβάσεων εξαρτάται πολύ συχνά από τα στοιχεία που προσκομίζονται στη συζήτηση.

29. Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μου φαίνεται εντελώς πειστική.

30. Κατ' αρχάς, έχω την εντύπωση ότι η παραδοχή ότι η προστασία των καταναλωτών απαιτεί έναν «κανόνα» σχετικά με το βάρος και το αντικείμενο της αποδείξεως των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία 2008/48 θα συνιστούσε ένα πρόσθετο βήμα. Η καθιέρωση ενός τέτοιου κανόνα θα δημιουργούσε τον κίνδυνο καθιερώσεως ενός συστήματος νόμιμης αποδείξεως, το οποίο θα έθετε εκποδών κάθε αρχή περί ελευθερίας ως προς την απόδειξη, πράγμα που εγκυμονεί κινδύνους υπό το πρίσμα της αποτελεσματικότητας της δικαστικής προστασίας.

12 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις Arcor (C-55/06, EU:C:2008:244, σκέψη 191 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και Steffensen (C-276/01, EU:C:2003:228, σκέψεις 62 και 63).

31. Στη συνέχεια, η θεώρηση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι ο δικαστής, αφ' ης στιγμής διερωτάται ως προς την ύπαρξη ενδεχομένων παραβάσεων των προσυμβατικών υποχρεώσεων που προβλέπει η οδηγία 2008/48, είναι σε θέση, ακριβέστερα μάλιστα οφείλει, να εφαρμόσει όλα τα αναγκαία δικονομικά μέσα προκειμένου να διαπιστώσει ότι εκπληρώθηκαν ορθώς οι εν λόγω υποχρεώσεις[13]. Όπως ήδη έκρινε το Δικαστήριο, προκειμένου περί της αυτεπάγγελτης εκτιμήσεως του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας που περιέχεται σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία πιστωτικού φορέα και λαμβανομένης υπόψη της αναλογίας που μπορεί, όπως έπραξε το Δικαστήριο στην απόφαση Rampion και Godard (EU:C:2007:575), να εντοπισθεί όσον αφορά το επίπεδο προστασίας που παρέχουν οι διάφορες οδηγίες σχετικά με την προστασία των καταναλωτών, ο δικαστής οφείλει, ενδεχομένως, να λάβει αυτεπαγγέλτως μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας προκειμένου να διαπιστωθεί αν εκπληρώθηκαν ορθώς οι βαρύνουσες τον πιστωτικό φορέα υποχρεώσεις διενέργειας ελέγχου και παροχής πληροφοριών πριν από τη σύναψη της συμβάσεως.

32. Υπό το πρίσμα του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, θα εξετάσω έκαστο των προδικαστικών ερωτημάτων.

Β – *Επί του πρώτου ερωτήματος σχετικά με το βάρος αποδείξεως της ορθής εκπληρώσεως των προσυμβατικών υποχρεώσεων του πιστωτικού φορέα που καθιερώνει η οδηγία 2008/48*

33. Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η οδηγία 2008/48 έχει την έννοια ότι στον πιστωτικό φορέα απόκειται να αποδείξει την ορθή και πλήρη εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις εθνικές διατάξεις περί μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας στο εθνικό δίκαιο και τις οποίες υπέχει κατά τη σύναψη και την εκτέλεση συμβάσεως πιστώσεως.

34. Είμαι της γνώμης ότι δεν αντιβαίνει προς την αποτελεσματικότητα της ασκήσεως των δικαιωμάτων που απονέμει η οδηγία 2008/48 εθνικός κανόνας[14], όπως αυτός που έχει καθιερωθεί στο γαλλικό δίκαιο, ο οποίος επιβάλλει στον πιστωτικό φορέα το βάρος της αποδείξεως της ορθής εκπληρώσεως των προσυμβατικών υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών.

35. Είναι δυνατόν, αντιθέτως, κατ' επέκταση των όσων επισήμανα εκ προοιμίου, να θεωρηθεί ότι από τον σκοπό της προστασίας των καταναλωτών που επιδιώκεται με την οδηγία 2008/48 συνάγεται απολύτως λογικά ότι ο επαγγελματίας πιστωτικός φορέας πρέπει, κατ' αρχήν, να φέρει το βάρος αποδείξεως της εκπληρώσεως των προσυμβατικών υποχρεώσεων περί παροχής πληροφοριών και εκτιμήσεως της πιστοληπτικής ικανότητας που προβλέπει η οδηγία αυτή. Ο πιστωτικός φορέας μπορεί να υποχρεωθεί να αποδείξει ενώπιον του δικαστή την ορθή εκπλήρωση των προσυμβατικών υποχρεώσεών του, πράγμα το οποίο, όπως ανέφερε η Γαλλική Κυβέρνηση, υποδηλώνει ότι το πιστωτικό ίδρυμα επιδεικνύει ορισμένη επιμέλεια κατά τη συλλογή και τη διατήρηση των αποδείξεων της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών και εξηγήσεων την οποία υπέχει.

36. Τούτο σημαίνει συγκεκριμένα ότι ο εθνικός δικαστής, επιλαμβανόμενος του ζητήματος αν οι διάφορες προσυμβατικές υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών και ελέγχου που προβλέπει η οδηγία 2008/48 εκπληρώθηκαν πλήρως και ορθώς, οφείλει, εφόσον εκτιμά ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίσθηκαν ενώπιόν του είναι ανεπαρκή, να απευθύνεται στον επαγγελματία πιστωτικό φορέα, ούτως ώστε ο τελευταίος να είναι σε θέση να προσκομίσει στον δικαστή τα στοιχεία που αυτός κρίνει ότι ελλείπουν.

13 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, σκέψη 56).

14 — Πράγματι, από το άρθρο 1315 του γαλλικού Αστικού Κώδικα προκύπτει ότι όποιος ισχυρίζεται ότι δεν υπέχει υποχρέωση οφείλει να το αποδείξει.

37. Πάντως, ακόμη και αν, για να διασφαλιστεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας 2008/48, ο πιστωτικός φορέας πρέπει να επιδεικνύει επιμέλεια για να συστήσει αποδείξεις σχετικά με την εκπλήρωση των προσυμβατικών υποχρεώσεών του, δεν μπορεί να απαιτηθεί από αυτόν να προσκομίσει έγγραφα τα οποία, εξ ορισμού, βρίσκονται στην κατοχή μόνο του δανειολήπτη, όπως τα στοιχεία που κοινοποίησε, εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου, στον καταναλωτή δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48.

38. Κατά συνέπεια, είμαι της γνώμης ότι ο κανόνας που ισχύει στο γαλλικό δίκαιο, ότι ο πιστωτικός φορέας κατ' αρχήν έχει το βάρος αποδείξεως της εκπληρώσεως των συμβατικών υποχρεώσεων που προβλέπουν τα άρθρα 5 έως 8 της οδηγίας 2008/48, όχι μόνο δεν φαίνεται να διακυβεύει την προστασία των καταναλωτών την οποία εγγυάται η οδηγία αυτή, αλλά συνάδει απολύτως προς την πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας αυτής.

39. Από τις σκέψεις αυτές συνάγεται ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα και να θεωρηθεί ότι η οδηγία 2008/48 έχει την έννοια ότι στον πιστωτικό φορέα απόκειται να προσκομίσει την απόδειξη της ορθής και πλήρους εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που ανέλαβε κατά τη σύναψη και την εκτέλεση συμβάσεως πιστώσεως.

Γ – *Επί του δευτέρου ερωτήματος σχετικά με την απόδειξη της εκπληρώσεως των προσυμβατικών υποχρεώσεων του πιστωτικού φορέα διά της ενσωματώσεως τυποποιημένης ρήτρας*

40. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινιστεί αν η ενσωμάτωση τυποποιημένης ρήτρας, μη επικυρωθείσας από έγγραφα εκδοθέντα από τον πιστωτικό φορέα και διαβιβασθέντα στον δανειολήπτη, μπορεί να αρκεί για να αποδειχθεί η ορθή εκπλήρωση των προσυμβατικών υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών και διενέργειας ελέγχου που υπέχει ο πιστωτικός φορέας.

41. Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η σύμβαση πιστώσεως την οποία υπέγραψε ένας εκ των εναγομένων της κύριας δίκης, η Ingrid Bakkaus, περιελάμβανε μια στερεότυπη ρήτρα με την οποία αυτή αναγνώριζε ότι «παρέλαβε και έλαβε γνώση του ευρωπαϊκού τυποποιημένου δελτίου πληροφοριών». Το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν μια τέτοια ρήτρα, εκτός του ότι αποδεικνύει ότι διαβιβάσθηκε στον δανειολήπτη δελτίο πληροφοριών πριν από τη σύναψη της συμβάσεως, μπορεί επίσης να αποδείξει ότι το ίδιο το περιεχόμενο των πληροφοριών που παρασχέθηκαν πριν από τη σύναψη της συμβάσεως συνάδει προς τις επιταγές της οδηγίας 2008/48. Το δικαστήριο αναφέρεται ειδικότερα στο άρθρο 22 της οδηγίας 2008/48, το οποίο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να μεριμνούν, αφενός, ώστε οι καταναλωτές να μη μπορούν να παραιτούνται των δικαιωμάτων που τους παραχωρούνται δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο την παρούσα οδηγία και, αφετέρου, ώστε οι διατάξεις αυτές να μην καταστρατηγούνται μέσω του τρόπου διατυπώσεως των συμβάσεων.

42. Κατ' εμέ, στο συγκεκριμένο ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση με την οποία να γίνεται διάκριση αναλόγως της περιπτώσεως.

43. Βεβαίως, από το άρθρο 5, παράγραφος 1, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας 2008/48 προκύπτει ότι «[ο] πιστωτικός φορέας θεωρείται ότι έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών της παρούσας παραγράφου [...], εφόσον έχει παράσχει τις "τυποποιημένες ευρωπαϊκές πληροφορίες καταναλωτικής πίστης" που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ». Η ενσωμάτωση ρήτρας που περιλαμβάνει επιβεβαίωση παραλαβής του τυποποιημένου ευρωπαϊκού δελτίου πληροφοριών πιστοποιεί έτσι τη διενέργεια μιας πράξεως η οποία, *εάν και μόνο εάν* αποδειχθεί σύμφωνη προς τις επιταγές που απορρέουν από το παράρτημα ΙΙ της οδηγίας αυτής, θα επιβεβαίωνε ότι ο πιστωτικός φορέας εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις του περί παροχής πληροφοριών πριν από τη σύναψη της συμβάσεως.

44. Αντιθέτως, είμαι της γνώμης ότι η εν προκειμένω επίμαχη ρήτρα δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να χαρακτηρισθεί ως ρήτρα που συνεπάγεται αναγνώριση εκ μέρους του δανειολήπτη καταναλωτή της πλήρους και ορθής εκπληρώσεως των προσυμβατικών υποχρεώσεων του επαγγελματία πιστωτικού φορέα και, συνακολούθως, αντιστροφή του βάρους αποδείξεως της εκπληρώσεως των εν λόγω υποχρεώσεων, ικανή να θέσει εν αμφιβόλω την αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η οδηγία 2008/48.

45. Με τη ρήτρα αυτή, ο δανειολήπτης πιστοποιεί απλώς την επέλευση ενός γεγονότος (τη διαβίβαση του καλουμένου τυποποιημένου ευρωπαϊκού δελτίου πληροφοριών) και όχι την πλήρη και ορθή εκπλήρωση μιας υποχρεώσεως (δηλαδή ένα τυποποιημένο δελτίο πληροφοριών που πληροί τις επιταγές που απορρέουν από την οδηγία 2008/48). Με άλλα λόγια, και σε αντιδιαστολή προς το πλαίσιο των περιστάσεων της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Rampion και Godard (EU:C:2007:575), η ενσωμάτωση τυποποιημένης ρήτρας, όπως αυτή που αποτελεί αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, δεν έχει ως αποτέλεσμα να θέτει εκποδών τις επιτακτικές διατάξεις μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας στο εθνικό δίκαιο. Επομένως, εκτιμώ ότι μια τέτοια ρήτρα, ως μέσον αποδείξεως της εκπληρώσεως μιας υποχρεώσεως, δεν είναι αφεαυτής αντίθετη προς το άρθρο 22 της οδηγίας 2008/48, το οποίο αποσκοπεί στην απαγόρευση της χρησιμοποιήσεως συμβατικών ρητρών που συνεπάγονται καταστρατήγηση των υποχρεώσεων των απορρεουσών από την οδηγία αυτή ή παραίτηση από δικαιώματα που οι καταναλωτές αντλούν άμεσα ή έμμεσα από την εν λόγω οδηγία.

46. Πάντως, η αναγνώριση εκ μέρους του καταναλωτή ότι όντως παρέλαβε το εν λόγω δελτίο μπορεί να επιτρέψει τη συναγωγή του τεκμηρίου, ελλείψει αμφισβητήσεων ή αντίθετων στοιχείων, ότι παρασχέθηκαν πληροφορίες στον καταναλωτή πριν από τη σύναψη της εν λόγω συμβάσεως πιστώσεως. Πρόκειται, όμως, για μαχητό τεκμήριο πλήρως συμβατό προς την αρχή της αποτελεσματικότητας. Πράγματι, ο καταναλωτής είναι πάντοτε σε θέση να υποστηρίξει ότι δεν έλαβε το έγγραφο ή ότι αυτό δεν ανταποκρίνεται στις προσυμβατικές υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών που υπέχει ο πιστωτικός φορέας. Η ενσωμάτωση τυποποιημένης ρήτρας δεν θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να απαγορεύεται παρά μόνον εάν είχε ως συνέπεια να διακυβεύσει τη δυνατότητα, τόσο για τον καταναλωτή όσο και για τον δικαστή, να θέσουν εν αμφιβόλω την ορθή εκπλήρωση των προσυμβατικών υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών που υπέχει ο πιστωτικός φορέας.

47. Επιπλέον, όπως ορθώς τόνισε η CA CF στις γραπτές παρατηρήσεις της, ελλείψει ρήτρας που περιλαμβάνει αναγνώριση του γεγονότος ότι το δελτίο περί παροχής πληροφοριών πριν από τη σύναψη της συμβάσεως διαβιβάσθηκε στον καταναλωτή, είναι δυσχερές για τον πιστωτικό φορέα, χωρίς να απαιτηθεί η παρέμβαση τρίτου, να αποδείξει ότι εκπλήρωσε ορθώς την υποχρέωση παροχής πληροφοριών και ότι πράγματι διαβίβασε στον δανειολήπτη το έγγραφο με τις πληροφορίες καθώς και το περιεχόμενο του εγγράφου.

48. Λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων αυτών, προτείνεται να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα η απάντηση ότι η οδηγία 2008/48 δεν απαγορεύει την ενσωμάτωση τυποποιημένης ρήτρας κατά την οποία ο δανειολήπτης αναγνωρίζει ότι παρέλαβε το τυποποιημένο ευρωπαϊκό δελτίο παροχής πληροφοριών. Πάντως, η εν λόγω τυποποιημένη ρήτρα δεν συνιστά οπωσδήποτε απόδειξη ορθής και πλήρους εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία αυτή.

Δ – *Επί του τρίτου ερωτήματος σχετικά με το περιεχόμενο της υποχρεώσεως εκτιμήσεως από τον πιστωτικό φορέα της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή*

49. Το τρίτο προδικαστικό ερώτημα θέτει το ζήτημα αν ο επαγγελματίας πιστωτικός φορέας είναι υποχρεωμένος, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή πριν από τη σύναψη της συμβάσεως πιστώσεως, να ελέγξει τις δηλώσεις του καταναλωτή.

50. Είμαι της γνώμης ότι και εν προκειμένω προσήκει να δοθεί απάντηση με την οποία να γίνεται διάκριση αναλόγως της περιπτώσεως.

51. Κατ'αρχάς, δεν είναι ευχερές να διαπιστωθεί αν η CA CF στηρίχθηκε, όπως διατείνεται, σε δικαιολογητικά έγγραφα που αφορούσαν τα εισοδήματα και τις οικονομικές δυνατότητες των εναγομένων ή αν, για να καταλήξει στην πιστοληπτική τους ικανότητα, στηρίχθηκε μόνο σε απλές δηλώσεις τους χωρίς τεκμηρίωση [15].

52. Στη συνέχεια, όπως προκύπτει ιδίως από την αιτιολογική σκέψη 26 της οδηγίας 2008/48, το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχει ως αντικείμενο τη σύναψη της συμβάσεως πιστώσεως με υπευθυνότητα, πράγμα που σημαίνει, ειδικότερα, ότι «οι πιστωτικοί φορείς θα πρέπει να έχουν *ατομικά* την ευθύνη του ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή» [16]. Ο σκοπός αυτός υποδηλώνει ότι ο πιστωτικός φορέας βεβαιώνεται για την πιστοληπτική ικανότητα του υποψηφίου για τη σύναψη συμβάσεως πιστώσεως με τη μέθοδο ή με τις μεθόδους που θα κρίνει ως τις πλέον πρόσφορες. Η εξακρίβωση αυτή μπορεί να γίνει μέσω των δικαιολογητικών εγγράφων που αφορούν την οικονομική του κατάσταση, όπως τα φύλλα μισθοδοσίας, αποσπάσματα και κινήσεις των τραπεζικών λογαριασμών και βεβαιώσεις φόρου, αλλά όχι αποκλειστικά και μόνο με αυτά. Δεν μπορεί, για παράδειγμα, να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ο πιστωτικός φορέας, ο οποίος διατηρεί εμπορική σχέση μακράς διαρκείας με ορισμένους πελάτες, να γνωρίζει ήδη εκ των προτέρων την οικονομική κατάσταση του υποψηφίου για τη σύναψη συμβάσεως δανείου.

53. Αντιθέτως, φρονώ ότι η οδηγία 2008/48 δεν επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα την υποχρέωση να ελέγχουν συστηματικά την ειλικρίνεια των πληροφοριών σχετικά με τα εισοδήματα και τις δαπάνες του καταναλωτή, τις οποίες παρέσχε ο ίδιος. Όπως προκύπτει σαφώς από το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, απαιτείται απλώς από τον πιστωτικό φορέα να ελέγξει την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη «βάσει επαρκών στοιχείων που λαμβάνονται κατά περίπτωση από τον καταναλωτή και, εν ανάγκη, κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων». Όπως, ορθώς κατά τη γνώμη μου, επισήμανε η Γερμανική Κυβέρνηση στις γραπτές παρατηρήσεις της, η διατύπωση αυτή τονίζει το περιθώριο εκτιμήσεως που παρέχεται στον πιστωτικό φορέα για να αποφασίσει αν οι πληροφορίες που διαθέτει είναι επαρκείς για την πιστοποίηση της πιστοληπτικής ικανότητας του υποψηφίου για τη σύναψη συμβάσεως δανείου.

54. Η ανάλυση αυτή βρίσκει ορισμένο έρεισμα στο γεγονός ότι δεν υιοθετήθηκε, τελικώς, στο κείμενο της οδηγίας 2008/48, η πρόταση [17] που αποσκοπούσε στην επιβολή στον πιστωτικό φορέα της υποχρεώσεως να βεβαιωθεί για την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη πριν από τη σύναψη της συμβάσεως πιστώσεως «με κάθε μέσο που έχει στη διάθεσή του» [18].

15 — Ενώ στην υπόθεση της Ingrid Bakkaus, η CA CF προσκόμισε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου το εκκαθαριστικό σημείωμα των εισοδημάτων και υποχρεώσεων, υπογραφέν από τη δανειολήπτρια καθώς και τα δικαιολογητικά έγγραφα των εισοδημάτων, δεν συνέβη το ίδιο στην υπόθεση του ζεύγους Bonato.

16 — Η υπογράμμιση είναι δική μου.

17 — Βλ. το άρθρο 9 της προτάσεως οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν τις πιστώσεις που χορηγούνται στους καταναλωτές [COM(2002) 443 τελικό] (ΕΕ 2002, C 331 E, σ. 200).

18 — Ως προς το σημείο αυτό, οι απαιτήσεις που απορρέουν από την οδηγία 2008/48 διαφέρουν αισθητά από τις υποχρεώσεις που διατυπώθηκαν προσφάτως στην οδηγία για την ενυπόθηκη πίστη 2014/17/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και την τροποποίηση των οδηγιών 2008/48/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) 1093/2010 (ΕΕ L 60, σ. 34). Η αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας αυτής διευκρινίζει συναφώς τα εξής: «θα πρέπει να ενισχυθούν οι διατάξεις για την αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας, σε σύγκριση με την καταναλωτική πίστη, θα πρέπει να παρέχονται ακριβέστερες πληροφορίες από τους μεσίτες πιστώσεων σχετικά με το καθεστώς τους και τη σχέση τους με τους πιστωτικούς φορείς, ούτως ώστε να γνωστοποιούνται δυνητικές συγκρούσεις συμφερόντων, και όλοι οι συντελεστές που συμμετέχουν στην προεργασία για τη σύναψη συμβάσεων πίστωσης που αφορούν ακίνητα θα πρέπει να αδειοδοτούνται και να εποπτεύονται δεόντως».

55. Επομένως, με την επιφύλαξη της δυνατότητας των κρατών μελών να παρέχουν στους πιστωτικούς φορείς οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές (βλ. αιτιολογική σκέψη 26 της οδηγίας 2008/48), απόκειται στον πιστωτικό φορέα και μόνο να διασφαλίσει ότι διαθέτει «επαρκή στοιχεία». Ο επαρκής χαρακτήρας των εν λόγω στοιχείων θα ποικίλλει, κατ' ανάγκη, ανάλογα με τις περιστάσεις της συνάψεως της συμβάσεως πιστώσεως ή με το ύψος του ποσού το οποίο αφορά. Αντιθέτως, δεν μπορεί να του προσαφθεί, αφού συγκέντρωσε επαρκή στοιχεία που πιστοποιούν την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη, ότι δεν προέβη σε έλεγχο της ακρίβειας ή της ορθότητας των εν λόγω στοιχείων.

56. Επιβάλλεται να τονισθεί συναφώς ότι ο έλεγχος της πιστοληπτικής ικανότητας συνιστά εγγύηση τόσο για τον καταναλωτή (καθόσον τον προειδοποιεί για την ανάληψη δεσμεύσεως στην οποία δεν θα είναι κατ' ουσίαν σε θέση να ανταποκριθεί) όσο και για τον επαγγελματία πιστωτικό φορέα (ο οποίος διατρέχει τον κίνδυνο να μη του επιστραφούν τα ποσά που συνομολογήθηκαν).

57. Ο εν λόγω έλεγχος της πιστοληπτικής ικανότητας, ο οποίος παρουσιάζει ενδιαφέρον για τους δύο συμβαλλομένους στη σύμβαση πιστώσεως, στηρίζεται σε αμοιβαίες υποχρεώσεις. Αφενός, ο πιστωτικός φορέας πρέπει να συγκεντρώσει επαρκή στοιχεία που πιστοποιούν τη φοροδοτική ικανότητα του καταναλωτή. Αφετέρου, ο καταναλωτής πρέπει να συνεργάζεται εντίμως και τεκμαίρεται καλόπιστος κατά τη χορήγηση των εγγράφων που ζητούνται[19].

58. Μολονότι ο πιστωτικός φορέας που διατηρεί αμφιβολίες ως προς την ειλικρίνεια του δανειολήπτη μπορεί, ενδεχομένως, να προβεί σε περισσότερο ή λιγότερο ενδελεχή έρευνα προκειμένου να βεβαιωθεί για την ακρίβεια των εγγράφων που προσκόμισε ο αιτούμενος το δάνειο, ουδόλως είναι υποχρεωμένος να το πράττει σε όλες τις περιπτώσεις. Μπορεί να περιοριστεί στη διαπίστωση ότι, λαμβανομένων υπόψη των εγγράφων που του διαβιβάσθηκαν, ο καταναλωτής πρέπει να θεωρηθεί φερέγγυος.

59. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση θα απειλούσε να περιορίσει αισθητώς τις προϋποθέσεις χορηγήσεως καταναλωτικών δανείων και, κατά συνέπεια, να διακυβεύσει τη δημιουργία κοινής αγοράς καταναλωτικής πίστεως την οποία —υπενθυμίζω— η οδηγία 2008/48 αποσκοπούσε να δημιουργήσει[20].

60. Από τις σκέψεις αυτές συνάγεται ότι το άρθρο 8 της οδηγίας 2008/48 επιβάλλει στον πιστωτικό φορέα την υποχρέωση να ελέγξει την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή στηριζόμενος σε επαρκή στοιχεία και μη περιοριζόμενος στις απλές δηλώσεις χωρίς τεκμηρίωση εκ μέρους του καταναλωτή. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή δεν επιβάλλει στον επαγγελματία πιστωτικό φορέα να προβεί στον συστηματικό έλεγχο της ειλικρίνειας των στοιχείων που παρέσχε ο καταναλωτής για να πιστοποιήσει την ορθότητά τους.

Ε – *Επί του τετάρτου ερωτήματος σχετικά με το περιεχόμενο της υποχρεώσεως του πιστωτικού φορέα να παράσχει εξηγήσεις και βοήθεια στον καταναλωτή δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48*

61. Το ερώτημα αυτό, το οποίο αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48, διαρθρώνεται σε δύο σκέλη.

62. Το πρώτο σκέλος του ερωτήματος αφορά το ζήτημα αν της εκπληρώσεως της υποχρεώσεως του πιστωτικού φορέα να παράσχει επαρκείς εξηγήσεις στον καταναλωτή πρέπει να προηγηθεί έλεγχος της οικονομικής καταστάσεως του καταναλωτή και των αναγκών του.

19 — Οι εν λόγω απαιτήσεις καλής πίστεως και συνέσεως αναφέρονται στην προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 17 πρόταση.

20 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας 2008/48 και, υπό την έννοια αυτή, απόφαση Rampion και Godard (EU:C:2007:575, σκέψη 59).

63. Και στο σημείο αυτό η γραμματική ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48, το οποίο αναφέρεται στις εξηγήσεις σχετικά με την προτεινόμενη σύμβαση πιστώσεως και την καταλληλότητά της για τις ανάγκες του καταναλωτή, και του άρθρου 8, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, το οποίο αφορά τον έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας, με ωθεί να δώσω αρνητική απάντηση.

64. Όπως προκύπτει από τους όρους που χρησιμοποιούνται στην αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας 2008/48, η υποχρέωση παροχής κατάλληλων εξηγήσεων που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48 έχει ως αντικείμενο να παράσχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα να συνάψει έναν τύπο συμβάσεως δανείου έχοντας πλήρη επίγνωση της καταστάσεως. Πρόκειται, πράγματι, για την παροχή στον καταναλωτή «πρόσθετης βοήθειας προκειμένου να αποφασίσει ποια σύμβαση πίστωσης, από την ψαλίδα των προτεινόμενων προϊόντων, είναι η πιο κατάλληλη για τις ανάγκες και την οικονομική κατάστασή του», πράγμα που μπορεί να καθιστά αναγκαίο «να εξηγούνται στον καταναλωτή με εξατομικευμένο τρόπο, ούτως ώστε να αντιλαμβάνεται τις ενδεχόμενες συνέπειές τους για την οικονομική του κατάσταση». Το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48 δεν αναφέρει, στο πλαίσιο της υποχρεώσεως παροχής εξηγήσεων που υπέχει ο πιστωτικός φορέας, την υποχρέωσή του να ελέγχει την οικονομική κατάσταση του δανειολήπτη και, ακόμη λιγότερο, να ελέγχει την πιστοληπτική του ικανότητα.

65. Στο στάδιο αυτό, όπως ανέφερε η CA CF, δεν πρόκειται για την εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας, την οποία η οδηγία 2008/48 ρυθμίζει μόνο στο άρθρο 8, διευκρινιζομένου ότι απόκειται προσωπικά στον δανειολήπτη να ελέγξει αν η πίστωση προσαρμόζεται στις ανάγκες και στην οικονομική κατάστασή του (ο πιστωτικός φορέας παρέχει «*επαρκείς εξηγήσεις στον καταναλωτή, ούτως ώστε να μπορεί ο καταναλωτής να αξιολογήσει εάν η προτεινόμενη σύμβαση πίστωσης προσαρμόζεται [στις ανάγκες του και στην οικονομική κατάστασή του*]»[21]), ενώ η εξέταση της πιστοληπτικής ικανότητας είναι μια πρωτοβουλία την οποία πρέπει να αναλάβει ο πιστωτικός φορέας.

66. Άλλωστε, εκτιμώ ότι η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από την αιτιολογική έκθεση της προτάσεως οδηγίας[22], η οποία, προκειμένου για την προηγούμενη παροχή πληροφοριών στον καταναλωτή, διαλαμβάνει ότι «[ο] πιστωτικός φορέας και, ενδεχομένως, ο μεσίτης πιστώσεων μπορεί να ζητήσει από τον καταναλωτή ή τον εγγυητή να παράσχει πληροφορίες, οι οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας 95/46/ΕΟΚ, πρέπει να είναι κατάλληλες, συναφείς προς το θέμα και όχι υπερβολικές σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέγονται και υφίστανται επεξεργασία. Ο καταναλωτής και ο εγγυητής είναι υποχρεωμένοι να απαντήσουν ειλικρινά στις συγκεκριμένες ερωτήσεις που θέτει ο πιστωτικός φορέας και, ενδεχομένως, ο μεσίτης πιστώσεων».

67. Επομένως, το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι δεν υποχρεώνει τον επαγγελματία πιστωτικό φορέα να ελέγξει, πριν από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων παροχής εξηγήσεων και συνδρομής, την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή.

68. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του ερωτήματος, αναφέρεται στο στάδιο κατά το οποίο πρέπει να έχουν παρασχεθεί οι πριν από τη σύναψη της συμβάσεως πληροφορίες και στο κατά πόσον, ενδεχομένως, πρέπει να έχουν παρασχεθεί σε ειδικό έγγραφο.

69. Πρώτον, προκειμένου για το στάδιο κατά το οποίο πρέπει να έχουν παρασχεθεί οι πληροφορίες και οι εξηγήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 6, της οδηγίας 2008/48, αρκεί, νομίζω, να τονισθεί ότι οι διατάξεις αυτές αναφέρονται σε υποχρεώσεις «πριν από τη σύναψη της συμβάσεως», πράγμα το οποίο προϋποθέτει ότι ο καταναλωτής ήταν σε θέση να λάβει γνώση των εν

21 — Η υπογράμμιση είναι δική μου.

22 — Βλ. προπαρατεθείσα πρόταση, υποσημείωση 17.

λόγω στοιχείων πριν από τη σύναψη της συμβάσεως. Νομίζω ότι η απαίτηση αυτή μπορεί να ικανοποιηθεί με την ενσωμάτωση σχετικής μνείας στο σχέδιο της ίδιας της συμβάσεως πιστώσεως από τη στιγμή που ο καταναλωτής το παρέλαβε και ήταν σε θέση να λάβει γνώση αυτού πριν το υπογράψει.

70. Δεύτερον, προκειμένου περί των πρακτικών λεπτομερειών εκπληρώσεως της υποχρεώσεως παροχής επαρκών εξηγήσεων που απορρέει από το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48, η διάταξη αυτή δεν απαιτεί την τήρηση ιδιαίτερων τύπων κατά την παροχή των εξηγήσεων που ο επαγγελματίας πιστωτικός φορέας οφείλει να παράσχει στον καταναλωτή πριν από τη σύναψη συμβάσεως πιστώσεως. Πάντως, αυτό δεν προδικάζει ούτε εν προκειμένω, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, τη δυνατότητα των κρατών μελών να ορίσουν τις πρακτικές λεπτομέρειες εκπληρώσεως της υποχρεώσεως παροχής εξηγήσεων που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48.

71. Επομένως, η απόδειξη της αποτελεσματικής εκπληρώσεως των υποχρεώσεων αυτών, η οποία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη σε κάθε περίπτωση (βλ. αιτιολογική σκέψη 27 και άρθρο 5 της οδηγίας 2008/48), δεν απαιτεί κατ' ανάγκη την κατάρτιση ειδικού εντύπου ή εγγράφου.

72. Πρόκειται για εξατομικευμένο έλεγχο, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας 2008/48, η οποία αναθέτει στα κράτη μέλη τη μέριμνα να ορίζουν πότε ακριβώς πριν από τη σύναψη της συμβάσεως και σε ποιο βαθμό θα πρέπει να παρέχονται εξηγήσεις στον καταναλωτή, «λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων συνθηκών παροχής της πίστωσης, της ανάγκης βοήθειας του καταναλωτή και της φύσης των μεμονωμένων πιστωτικών προϊόντων».

73. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48 δεν επιβάλλει στον επαγγελματία πιστωτικό φορέα την κατάρτιση ειδικού εγγράφου στο οποίο καταγράφονται οι εξηγήσεις που παρασχέθηκαν πριν από τη σύναψη της συμβάσεως πιστώσεως.

74. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προηγουμένων σκέψεων, προτείνεται να δοθεί στο τέταρτο ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι, αφενός, ο πιστωτικός φορέας δεν είναι υποχρεωμένος να ελέγξει την οικονομική κατάσταση του δανειολήπτη ή τις ανάγκες του πριν του παράσχει επαρκείς εξηγήσεις και, αφετέρου, οι επαρκείς εξηγήσεις που ο πιστωτικός φορέας πρέπει να παράσχει δεν μπορούν να απορρέουν από τις συμβατικές πληροφορίες που περιλαμβάνονται στη σύμβαση πιστώσεως. Πάντως, ο πιστωτικός φορέας δεν είναι υποχρεωμένος να εγχειρίσει στον δανειολήπτη έγγραφο διαφορετικό από τη σύμβαση πιστώσεως για να του παράσχει επαρκείς εξηγήσεις.

IV – **Πρόταση**

75. Ενόψει των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία υπέβαλε το tribunal d'instance d'Orléans (Γαλλία), ως εξής:

«1) Η οδηγία 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, έχει την έννοια ότι στον πιστωτικό φορέα απόκειται να προσκομίσει την απόδειξη της ορθής και πλήρους εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που ανέλαβε κατά τη σύναψη και την εκτέλεση συμβάσεως πιστώσεως.

2) Η οδηγία 2008/48 δεν απαγορεύει την ενσωμάτωση τυποποιημένης ρήτρας κατά την οποία ο δανειολήπτης αναγνωρίζει ότι παρέλαβε το τυποποιημένο ευρωπαϊκό δελτίο παροχής πληροφοριών. Πάντως, η εν λόγω τυποποιημένη ρήτρα δεν συνιστά οπωσδήποτε απόδειξη ορθής και πλήρους εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία αυτή.

3) Το άρθρο 8 της οδηγίας 2008/48 επιβάλλει στον πιστωτικό φορέα την υποχρέωση να ελέγξει την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή στηριζόμενος σε επαρκή στοιχεία και μη περιοριζόμενος στις απλές δηλώσεις χωρίς τεκμηρίωση του καταναλωτή. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή δεν επιβάλλει στον επαγγελματία πιστωτικό φορέα να προβεί στον συστηματικό έλεγχο της ειλικρίνειας των στοιχείων που παρέσχε ο καταναλωτής για να πιστοποιήσει την ορθότητά τους.

4) Το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι δεν επιβάλλει στον επαγγελματία πιστωτικό φορέα την κατάρτιση ειδικού εγγράφου στο οποίο καταγράφονται οι εξηγήσεις που παρασχέθηκαν πριν από τη σύναψη της συμβάσεως πιστώσεως.

Το άρθρο 5, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι, αφενός, ο πιστωτικός φορέας δεν είναι υποχρεωμένος να ελέγξει την οικονομική κατάσταση του δανειολήπτη ή τις ανάγκες του πριν του παράσχει επαρκείς εξηγήσεις και, αφετέρου, οι επαρκείς εξηγήσεις που ο πιστωτικός φορέας πρέπει να παράσχει δεν μπορούν να απορρέουν από τις συμβατικές πληροφορίες που περιλαμβάνονται στη σύμβαση πιστώσεως. Πάντως, ο πιστωτικός φορέας δεν είναι υποχρεωμένος να εγχειρίσει στον δανειολήπτη έγγραφο διαφορετικό από τη σύμβαση πιστώσεως για να του παράσχει επαρκείς εξηγήσεις.»